

هدف پژوهش اکتشافی، توصیفی و تفسیری حاضر تبیین چرایی و پیامدهای پیدایش عادت‌واره‌های متعارض با الزامات نهادی علم در میان پژوهش‌گران علوم انسانی از منظر مشارکت‌کنندگان در تحقیق است. بدین منظور، ۳۵ نفر عضو هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علامه طباطبائی، در قالب نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و فرایند نمونه‌گیری از آنها تا رسیدن به مرحله اشباع ادامه یافته است. داده‌ها به کمک مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته و گپ‌وگفت‌های دوستانه، جمع‌آوری و سپس، تحلیل شده‌اند. به‌موجب واکاوی مضمونی داده‌ها، عدم انباشت تجربه پژوهشی و ضعف اشتراک دانش در اجتماع علمی، ابهام در استانداردهای پژوهشی، هزینه‌هراسی، مضیقه‌های انگیزشی و روانی، دوگانه مطالعه و اقتصاد و تأملات بازاندیشانه معرفت‌شناختی، مضامین شش‌گانه‌ای هستند که عادت‌واره‌های متعارض با الزامات نهادی علم را در پژوهش‌های علوم انسانی تبیین می‌کنند. تصمیم‌سازی مستقل از پژوهش و تکانه‌های مدیریتی شدید، سیاست‌گذاری پرهزینه، فروکاست سرمایه اجتماعی و احساس استغنا برنامهریزی از یافته‌های پژوهشی علوم انسانی مضامینی هستند که پیامدهای حاصل از وجود عادت‌واره‌های متعارض با الزامات نهادی علم را بازنمایی می‌کنند. برداشت تفسیری‌تر از نوع روابط میان مضامین برساخت‌شده نشان می‌دهد ناروایی‌های مرتبط با اخلاق پژوهش ذیل مقوله مرکزی فقدان اجتماع علمی قابل فهم است؛ بر همین مبنا، تکوین اخلاق علمی موکول به تحقق اجتماع علمی نقش‌آفرین خواهد بود که در پی آن اخلاق پژوهشی از سطح ترجیحات شناخت‌انگاران فردی خارج و تبدیل به امری نهادی، با سویه‌های جامعه‌شناختی می‌گردد. ارتقاء مذکور متضمن پاسداشت بازاندیشی‌های معرفت‌شناختی حول معنای علم و اخلاق پژوهش، تأمل پیرامون نسبت میان علم و جامعه، و بازآفرینی‌های ساختاری برآمده از موارد فوق، در مقام سیاست‌گذاری و برنامهریزی خواهد بود.

واژگان کلیدی:

جامعه‌دانی محور، دانشگاه، پژوهش، علوم انسانی، اخلاق علمی، توسعه اجتماعی

مطالعه جامعه‌شناختی عادت‌واره‌های متعارض با الزامات نهادی علم در پژوهش‌های علوم انسانی

ابراهیم اخلاصی

استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی
eb.ekhlasi@atu.ac.ir

یاسر رستگار

استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه هرمزگان
yaser.rastegar62@gmail.com